

Nr 20.

Av herr Lövgren m. fl., om anslag till utbyggnad av Harsprånget och till utvidgning av Porjus kraftverk.

I årets statsverksproposition äskar Kungl. Maj:t å kapitalbudgeten ett anslag å 35 200 000 kronor till fortsatt utbyggande av vattenkraften. Detta anslag är i runt tal 15 miljoner kronor lägre än för det nu löpande budgetåret och 20 miljoner lägre än för budgetåret 1942/43. Vattenfallsstyrelsen har vid sina överväganden dragit den slutsatsen, »att det förefaller riktigt att räkna med en fortsatt ökning av kraftförbrukningen, även om belastningen kunde komma att nedgå under någon kortare tid efter krigets slut. Styrelsen finner det lämpligt, att kraftproduktionsapparaten tillsvidare utbygges för en belastningsökning av 200 MkWh per år. Till jämförelse meddelas, att den genomsnittliga belastningsökningen under den senaste tioårsperioden utgjort 230 MkWh per år.» (Sid. 74 Kapitalbudgeten: bil. 4.) Departementschefen synes vara något tveksam inför den återhållsamhet vattenfallsstyrelsen visar, då han i sitt yttrande till propositionen säger, att »vissa omständigheter kunna i själva verket tala för att kraftbehovet kan komma att ökas med mer än de 200 MkWh per år med vilka vattenfallsstyrelsen räknat». Han ansluter sig dock till vattenfallsstyrelsens synpunkter med följande motivering: »Tillgång på elektrisk kraft till skäligen fasta taxor torde vara en av de viktigaste förutsättningarna för en konkurrensduglig industri liksom en mäktig hävstång för den samhällsliga utvecklingen i allmänhet. Ett fortsatt utbyggande av statens vattenfall, i den mån så erfordras för att kunna helt tillgodose efterfrågan på kraft, är därför ett allmänt intresse. Å andra sidan är det enligt min mening ur företagsekonomisk synpunkt riktigt att nu intaga en avvaktande hållning med avseende på den fortsatta utbyggnaden. Redan ovissheten om utvecklingen av kraftbehovet under de närmaste åren manar till en viss försiktighet. Härtill kommer önskvärdheten av att avvakta gynnsammare förutsättningar att verkställa fortsatta utbyggnader med mindre kostnad och sålunda ernå större möjlighet att hålla krafttaxorna nere än vad en fortsatt forcering skulle medföra. Med dessa utgångspunkter synes ett utbyggnadsprogram, som tager sikte på en ökning av krafttillgången från statliga kraftverk med 200 MkWh per år under 1945 och 1946, vara väl avvägt. I betraktande av vad nyss anförts om möjligheterna av en större stegring i kraftbehovet synes det emellertid välbetänkt att i god tid vidtaga förberedelser för skyndsamma ytterligare utbyggnader, därest sådana skulle

befinnas påkallade. Frågan om planläggning av kraftverksbyggnader att utföras såsom led i arbetsmarknadspolitiska åtgärder till mötande av en efterkrigskris är för närvarande under behandling inom investeringsutredningen. Det blir i detta sammanhang anledning att överväga olika möjligheter att förbättra de företagsekonomiska förutsättningarna för ytterligare utbyggnad av vattenkraft i syfte bland annat att underlätta ökade enskilda investeringar i industri.»

Vi finna detta departementschefens uttalande något för tveksamt och försiktigt med hänsyn till den relativt obetydliga kraftreserv som finnes inom landet och till omständigheten att man på goda grunder kan förvänta ett starkt uppsving för vårt lands elektrokemiska och elektrotermiska industri under den närmaste framtiden. Det kan vidare ifrågasättas, om man genom ett uppskov med utbyggnad av vattenkraften kan vinna fördelen av lägre kostnad för dess utbyggande längre fram. Gäller det utbyggnaden av ett stort vattenfall, t. ex. Harsprånget i Lule älv, så tar ett dylikt arbete en tid av 4 à 5 år, och ingen kan i nuvarande stund veta om det blir billigare att utbygga detta kraftverk framdeles än vad det blir om man nu tar i tu därmed. Förarbeten med uppgörandet av arbetsplaner, tillfartsvägar, bostadsbyggen, tunnelsprängningar etc. taga lång tid i anspråk under det beställningen av utrustning hos landets verkstadsindustri kan anstå en viss tid. Räknar man med att kriget i Europa kommer att upphöra inom en snar framtid och att en omställning från krigs- till fredsförhållanden för med sig risker för betydande arbetslöshet, så synes det angeläget att ha dylika arbeten icke blott »förberedda» utan, när det gäller ett sådant stort kraftverksbygge, även påbörjade. Vi kunna sannolikt räkna med, att arbetarna vid de lappländska gruvfälten under någon tid komma att drabbas av arbetslöshet som följd av ett stopp i malmexporten vid krigets slutskede och strax därefter. En utbyggnad av Harsprånget vore då för dem det lämpligaste beredskapsarbete som överhuvud taget kan tänkas, men för att det skall kunna tillgripas omedelbart erfordras, att vissa förberedelser beträffande planering etc. sättas i gång redan nu.

Ett studium av vattenfallsstyrelsens redogörelse för läget i Norrbotten synes oss ge stöd för det önskemål vi framföra. Vattenfallsstyrelsen yttrar: »Med hänsyn till kraftbalansen i Norrbotten krävs det icke några nybyggnader i Lule älv. Den normala kraftproduktionen i Porjus beräknas för framtiden bli 800 MkWh per år. Därav komma ungefär 600 MkWh att till vidare avsättas inom Norrbotten, varav för Norrbottens järnverk cirka 150 MkWh. Ungefär 200 MkWh per år kunna då överföras till sydligare län. Ökade kraftbehov inom Norrbotten kunna tillgodoses från nyssnämnda kvantitet, i samma mån som de sydligare konsumtionsområdena bli tillgodosedda med kraft genom nybyggnader i Indalsälven och Ångermanälven.» Förhåller det sig så, som framgår av vattenfallsstyrelsens uttalande, att all tillgänglig kraft inom Norrbotten praktiskt taget redan nu är disponerad, då synes det

oss i mycket hög grad angeläget att omedelbart vidtaga åtgärder för att öka krafttillgången, ty gör man icke detta, så står man inför eventualiteten, att bristen på kraft kommer att hindra en utveckling av näringslivet i denna landsdel, som på grund av folkökningen och folkförsörjningens läge är ytterligt önskvärd. Vi äga i Norrbotten rika tillgångar på malm av olika kvaliteter, inom länet finnas kalk och dolomit, manganmalm och kisel, möjligheter att göra träkol i all behövlig utsträckning och vattenkraft i överflöd blott den blir utbyggd. Detta ger oss förutsättningar att bygga upp en förädlingsindustri, som kan ge arbete och utkomst åt ett mycket betydande arbetarantal, vilket är så mycket mera nödvändigt, som man framdeles icke kan räkna med någon sådan utbyggnad av träförädlingsindustrin, att denna skulle kunna sysselsätta all tillgänglig arbetskraft. Att mot bakgrunden av detta sakläge säga som vattenfallsstyrelsen, att »med hänsyn till kraftbalansen i Norrbotten krävs det icke några nybyggnader i Lule älv», förefaller oss minst sagt lättvindigt, ty icke ens det mest pessimistiska bedömande av framtidsutsikterna kan väl leda till den uppfattningen, att den nu tillgängliga kraften, 800 MkWh, skulle vara tillräcklig för sex eller sju år framåt i tiden för de behov, som komma att uppstå inom länet och för dem som redan finnas. Tillgången till utbyggd vattenkraft är en av de förnämsta hävstångarna för näringslivets utveckling inom Norrbotten liksom för Norrland i övrigt. I otaliga utredningar har man konstaterat behovet av en utveckling, som bereder Norrlands befolkning ett förbättrat försörjningsunderlag, men från de värtaliga och välmenande utredningarna till konkreta åtgärder har det alltid varit ett långt steg. Vill man göra allvar av de många löften som givits, så finns det intet bättre sätt än det som ligger däri, att man skapar förutsättningar, verkliga förutsättningar, för näringslivets utveckling. Utbyggnad av vattenkraften är den för närvarande viktigaste förutsättningen för att en av alla såsom önskvärd omvittnad utveckling skall äga rum. Man kan icke begära »enskilda investeringar» i Norrbottens industri, så länge den intresserade måste räkna med att han får vänta på kraft till en industri, som kan byggas på ett eller två år, i fem eller sex år. Vattenfallsstyrelsen skulle göra icke blott Norrbotten utan landet i sin helhet en tjänst, om den ville lägga sin utbyggnadspolitik så, att den alltid hade en betydande kraftreserv att erbjuda näringslivet vare sig det nu är staten eller enskilda som stå för dess utveckling. Landet har under dessa sista år dyrt fått betala vattenfallsstyrelsens försiktiga utbyggnadspolitik i det förgångna. Knappt har man emellertid nått ett läge, där krafttillgången täcker det behov som finnes för dagen, innan man är färdig att falla tillbaka till den gamla släpa-efter-utvecklingens politik. Departementschefen har genom sitt yttrande till propositionen visat, att han uppskattar och förstår den stora roll vattenkraften kommer att få för vårt näringslivs vidare utveckling, men fruktan för att dess utbyggnad nu skulle bli för kostnadskrävande har synts honom tala för någon återhållsamhet, ehuru med blicken riktad på arbetsmarknadspolitiska skäl som kunna

påkalla en intensifiering av densamma. Vi hoppas, att riksdagen vid frågans behandling skall finna, att goda skäl tala för att man redan nu bör gå in för en utbyggnad av Harsprånget i Lule älv, ty hur man än vänder och vrider på saken, så är det ändock så, att Norrbottens näringsliv är beroende av tillgång till riklig och billig elektrisk kraft för sin utveckling.

Vattenfallsstyrelsen har föreslagit, att medel nu skulle beviljas till påbörjande av kraftanläggningar i Nämforsen och Forsmoforsen i Ångermanälven, men departementschefen anser sig behöva ytterligare utredning, innan han kan ta ställning till förslaget, vilket han vill ha vägt mot en utbyggnad av Porjus kraftverk. Med hänsyn till den ökning i kraftbehovet som är att motse inom de närmaste tre eller fyra åren torde det vara klok politik att följa vattenfallsstyrelsens förslag beträffande utbyggnad av kraften i Ångermanälven och att därjämte utvidga Porjus kraftverk. Under de fyra krigsår som gått har ökningen i förbrukningen av elektrisk kraft uppgått till i genomsnitt 300 MkWh per år och kriget är ju ännu icke slut, så ingen kan nu med någon säkerhet avgöra, om en fortsatt utbyggnad av 200 MkWh per år blir tillräcklig eller icke. Öka svårigheterna att importera fossila bränslen, så ökar sannolikt också behovet av elektrisk kraft, och det är ju just den situationen, som synes mest sannolik under krigets slutskede. Vi anse det alltså befogat att nu påbörja icke blott en utbyggnad av Nämforsen och Forsmoforsen utan också att utvidga Porjus kraftverk med ytterligare ett aggregat samt att därjämte vidtaga anstalter för en utbyggnad av Harsprånget.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen på kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 i och för påbörjande av utbyggnad av Harsprånget i Lule älv måtte anvisa ett belopp av 5 000 000 kronor samt

att riksdagen även måtte anvisa 5 000 000 kronor till utvidgning av Porjus kraftverk.

Stockholm den 14 januari 1944.

O. W. Lövgren.

K. G. Viklund.

J. O. Gavelin.

D. B. Blombäck.

Lars E. Andersson.

Ivar Jansson.

J. F. Grym.